

NÁRODOPISNÝ SOUBOR DOUDLEBAN, HISTORIE A SOUČASNOST

Úvod

Neodmyslitelnou součástí společenského života každé obce je její spolkový život. Nejstarším spolkem v naší obci je sbor dobrovolných hasičů (1895), který nepřetržitě funguje do současnosti. V roce 1905 zde vznikl Spolek pro zbudování mostu Doudleby – Straňany. Účel jeho založení se naplnil v roce 1928. Po první světové válce se u nás, podobně jako v mnoha okolních obcích, dal dohromady spolek ochotníků. V Doudlebech to byl Ochotnický spolek Doudleban, který vznikl roce 1919.

Milovníkem Doudlebska byl František Miroslav Čapek, českobudějovický poštovní inspektor, národní buditel a spisovatel. Naši obec pravidelně navštěvoval a podporoval už od počátku dvacátého století. V roce 1927 v Doudlebech uspořádal staročeskou pouť, dožínky a masopust. Po dlouhých letech zase ožily kroje našich předků, zpěv a tanec našich dědů. Pod Čapkovým vedením vystoupili Doudlebští v Českých Budějovicích a uspořádali i zájezd na Moravu. Žádný soubor však v té době založen nebyl.

A přesto ze všech místních spolků obec nejvíce proslavila **Doudlebská krojová družina**, která nepřetržitě existuje 70 let – dlouho dobu pak pod současným názvem **Národopisný soubor Doudleban**. Právě ten je dnes dokonce nejdéle existujícím jihočeským folklorním souborem vůbec. Jak se stalo, že právě Doudlebáci přišli s nápadem založit první folklorní soubor široko daleko, se čtenáři pokusí přiblížit následující řádky.

Založení Doudlebské krojové družiny

Po vypuknutí druhé světové války byl i na venkově český kulturní život utlumen. Taneční zábavy byly zakázány, mládež se tajně scházela i ve stodole, aby si zatancovala a zaspívala. Divadlo se hrálo málokdy, protože se směly hrát jen kusy pro Němce nezávadné, o které zase neměla zdejší mládež zájem.

Na druhé straně se ale právě za okupace probudil zájem o českou historii i lidovou kulturu. Z které si instituce přišel tehdy do doudlebské školy dotaz, zda jsou v obci dosud známy nějaké staré písně a tance. Podnět dal tak nepřímo řídicí učitel na místní škole Jaroslav Fráňa. Vyzval sousedku Annu Běhunkovou, vdovu po místním kováři, aby začala staré písničky zaznamenávat. Šedesátnice Běhunková si na pomoc přizvala osmdesátnici Rozálii Brabcovou ze Straňan a její dceru, zpěvačku Annu Lustovou. Na pomoc přispěchali i staří zpěváci z rodu Zdrhů, František Zdrha (Straňany č. 3) a jeho bratr Václav Zdrha – po chalupě „Pustoňák“ (Straňany č. 10). Po kafi s rumem se jim vracelo uplynulé mládí a polozapomenuté písničky se jenom sypaly.

Brzy se to rozneslo a zájem učit se tancovat staré tance projevila místní mládež. Vyžádali si proto Doudlebáci prostřednictvím ochotnického spolku **v březnu 1943** povolení k nácviku starých lidových tanců se zpěvy. To kupodivu úřady vydaly, takže se mohlo veřejně nacvičovat v sále místního hostince u Šulistů (proti škole). Nácviku tanců se podle rad pamětnic Běhunkové a Brabcové ujala paní učitelka Anežka Valentová z Říмова, která učila také na doudlebské škole. Nácviku se účastnilo 12 chlapců a 12 děvčat z obce a okolí. Tak se postupně utvářela **Doudlebská krojová družina**.

Nešlo to tak rychle, jak by si každý představoval. Prvně se začala tancovat Linecká. Snad má původ v Linci a přinesli ji k nám naši dělníci, kteří odcházeli do tamějšího kraje za prací. U nás byl tento tanec tak oblíben, že mu naši předci dali jméno Doudlebská, což se všeobecně ujalo. Dalším tancem byla Ševcovská, Sedlák, Kolečko a Smrt'ák. Smrt'ák se jmenuje prý proto, že ho nikdo nevydrží dlouho tancovat a každému se zatočí brzo hlava. Nejlépe ho uměl zatancovat starý Pustof'ák s Běhunkovou. Vystoupení zakončovala vždy družina Klenutou.

Na zkouškách hrál na svoji heligonku, při které šly prý nohy samy do tance, varhaník Jan Zdrha. I ten má velkou zásluhu, protože každou zkoušku neúnavně hrál a podle zpěvu pamětníků písničky zanotoval. Mládež se naučila písničky, jako např. Doudlebské muziky, Kůň vraný sedlaný, Hrajte mě muziky pěkně, Mám já zahrádečku, Pěkný obrázek, V Doudlebech je v kopách jetel, Okolo těch Doudleb, Ty doudlebské stráně, Už je malá chvílka do dne a další.

Od roku 1944 začala Doudlebská krojová družina veřejně vystupovat. Předcházela tomu generální zkouška, kterou paní učitelka Valentová pořádala na masopustní úterý 1944. Sál u Šulistů byl plný diváků z celé obce. Všude to hýřilo pestrostí krojů, které zapůjčily nebo darovaly tanečnickům místní susedky. Zkouška dopadla výborně a tento večer byl svátkem všech tanečnicků i místních občanů.

Pěveckou premiéru měla družina v březnu 1944 v Plavě, prvně se tancovalo v Č. Budějovicích v Besedě, v Netolicích a na zahájení žní v Roudnici u Řípu. Tance doprovázela Tibitanzlova (Karvánkova) kapela z Římovy. Předvedení starých, veřejnosti neznámých tanců bylo všude přijímáno s radostí. Do družiny začali chodit chlapani a děvčata nejen z Doudleb a Straňan, ale i ze Střížova, Plava, Krasejovky, Římovy a Roudného. Po vzoru Doudleb se začaly tance nacvičovat například i v Komařicích. Doudlebská mládež také někdy až do rána poskakovala při valčíku a polce na konto nácvičku tanců, takže měl pan hostinský Šulista i strach, aby ho nezavřeli i s celou družinou.

Doudleban a krojová družina

Po osvobození v květnu 1945 nebyla již činnost družiny ničím brzděna, ba naopak její činnost v obci i kraji oceňována a podporována. Vytkla si za cíl udržovat krásné doudlebské kroje a tance, poznávat a šířit písně vlastního kraje a prohlubovat zájem o lidové umění a národopis doudlebského kraje vůbec. Ve vedení Doudlebské krojové družiny vystřídal Anežku Valentovou sedlák a národopisný sběratel František Hlach z Plava. Za jeho vedení podnikla družina zájezdy do Velešína, na národní manifestaci do Č. Velenic a do Kaplice. **V roce 1945 se družina připojila k Ochotnickému spolku Doudleban**, neboť vše zastupovali stejně většinou stejní lidé. Doudleban měl také pevné stanovy, což krojová družina dosud postrádala. Předsedou byl zvolen Antonín Šimánek ze Straňan. Od této chvíle byl soubor oficiálně nazýván jako Ochotnický spolek Doudleban se svojí Krojovou družinou. Spolková pokladna byla společná, zkoušky a schůze byly odbývány v straňanském hostinci „u Homolků“.

V březnu 1946 se Doudleban s družinou rozhodl vystavět na obecním pozemku ve Straňanech vlastní kulturní dům. Ke stavbě ho dohnala potřeba mít lepší jeviště i přání mít v obci biograf. Divadelní činnost byla proto minimální. Od září 1946 pracovali členové spolku, školní mládež i další občané za elektrického osvětlení do 12. i do 1. hodiny v noci. Proti stavbě se postavil tábor občanů, který tvrdil, že spolek obec zbytečně zadluží. Přesto

se spolek místnímu národnímu výboru zavázal, že stavbu dokončí. Část výloh kryl spolek výnosem ze své kulturní činnosti, nemalou částkou přispělo ministerstvo zemědělství. Než napadl první sníh byla stavba pod střechou a 5. července 1947 byl kulturní dům slavnostně otevřen. Při té příležitosti sehrál Doudleban hru „Její pastorkyňa“.

Zatímco sláva krojové družiny rostla, divadelní činnost Doudlebanu pomasínila. Snad k tomu přispěly i spory s MNV, který omezoval souboru přístup do sálu kulturního domu. Na přelomu 40. a 50. let proto **ochotnický spolek zastavil svoji činnost**. Zůstala tu pouze **Doudlebská krojová družina, která však nepřestala užívat název Doudleban**.

Ani její situace však nebyla v této době ideální. Podle nařízení Jihočeského národního výboru se měl spolek přidružit k některé masové organizaci nebo zemědělskému družstvu. Členové souboru si odhlasovali přidružení se k hasičskému sboru. To však nebylo ústředím schváleno a v roce 1951 byl spolek přidružen k JZD. Místní národní výbor dal v roce 1951 družině k dispozici na konání zkoušek sál v bývalém hostinci u Šulistů „v případě, že nebude obsazen uskladněným obilím družstva.“

Další vývoj souboru

Oficiální název souboru se potom ještě několikrát proměnil. V padesátých letech se setkáváme s označením Národopisná skupina při JZD, v šedesátých zase se Souborem písní a tanců lidové umělecké tvořivosti při JZD Doudleby. Například na schůzi v roce 1958 se členové spolku na názvu vůbec nedohodli. Od sedmdesátých let se prosadil název Doudleban. Dodnes se v obci setkáváme i s původním označením „družina“, což jistě jen potvrzuje nepřerušenu tradici našeho souboru.

Za šedesát let se i ve vedení souboru vystřídal řada lidí. V roce 1950 se po Antonínu Šimánkovi stal předsedou Martin Vančura z Doudleb 48. O dva roky později se stal vedoucím Jan Běhuněk. V roce 1955 vedl soubor Jan Wagner, o rok později byl předsedou zvolen opět pan Běhuněk. Koncem padesátých let převzal vedení souboru po Vladimíru Zdrhovi Miloslav Šimánek, který stál pak v čele souboru až do roku 1970. Funkci místopředsedy a konferenciéra zastával MUDr. Zdeněk Mazák. Od roku 1969 vedl zkoušky Miroslav Lexa, od roku 1971 pak jako předseda souboru. Po něm v roce 1978 převzal krátce vedení František Rajnoch a Miroslava Šejhlová (později Dürnfelderová). Ta vedla soubor až do roku 1986. Po jejím odchodu převzala její povinnosti Eugenie Hadová (Klufová). V devadesátých letech stála v čele souboru Vlasta Chyňavová, v roce 1997 se do souboru vrátila Mirka Dürnfelderová, která se znovu ujala vedení jako umělecká vedoucí.

Za šedesát let projel Doudleban naši zemi křížem krážem. Hned po válce to byly zájezdy nejen do Českých Budějovic, Krumlova nebo Kaplice, ale hned několikrát do Prahy (Zemědělská výstava 1947, Vsesokolský slet 1948, Oslavy míru 1949) a Strážnice (1947).

V roce 1953 měla Národopisná krojovaná skupina 40 registrovaných členů, ale jen 20 krojovaných. V lednu 1955 vystoupil soubor v Prachaticích v městském divadle a sklídl nečekaný úspěch. Za dva měsíce potom uspořádal v Doudlebech kulturní večer, na němž vystoupil za doprovodu zjednaných hudebníků : houslí, violy, dvou klarinetů a kontrabasů.

Za toto vystoupení obdržel v krajském ocenění 3. místo. Dvoudenní zájezd do Doudleb nad Orlicí, pořádal soubor v květnu téhož roku.

Od roku 1957 se začaly nechávat tisknout plakáty místo dosavadního ručního psaní. V roce 1958 nacvičil soubor zásluhou paní Marie Bočkové ze Dvorců u Borovan téměř všechny známé doudlebské tance. Od té doby tančíme i u nás Chozenej, Proplítanej, Babku, Dupák, Rejdovák a další. V roce 1964 si obecní kronikář všiml, že z deseti děvčat byla pouze dvě místní, zatímco chlapci byli v té době místní všichni. Nesplněné zůstalo přání mít vlastní kapelu.

V šedesátých letech se soubor blýskl hned několikrát na národopisné slavnosti v Borovanech (1959, 1966), na Zemědělské výstavě v Českých Budějovicích (1965), v Úsilném (1964), na Hluboké (1965), v Ločenicích, v Tvrdonicích (1969) a leckde jinde. Nechyběl ani při otevření zrekonstruovaného kulturního domu ve Straňanech. Dvoudenního zájezdu napříč republikou z Doudleb do Hřenska v roce 1963 se účastnili i nečlenové souboru.

V roce 1968 uplynulo 100 let od té doby, co naše obec darovala jeden ze základních kamenů Národního divadla v Praze. Delegace občanů včetně zástupců souboru se zúčastnila přímých oslav 26. dubna 1968.

V sedmdesátých a osmdesátých letech patřilo k tradičním vystoupením vystoupení na výstavě Země živitelka, vystoupení u vatry míru v Doudlebech, českobudějovický prvomájový průvod, Doudlebsko tančí a zpívá v Borovanech, dožínky v Hradci Králové a další. V roce 1970 tancovali Doudlebští sólo s primátorem hlavního města Prahy Zuzkou a jeho manželkou, soubor absolvoval také zájezd do západních Čech. Několikrát tancoval Doudleban na mezinárodním folklórním festivalu ve Strážnici. Pravidelně soubor jezdil na pracovní seminář v Chlumu u Třeboně. 27. srpna 1983 oslavil soubor své čtyřicetileté jubileum předvedením pásma „Tak se tancuje u nás na Doudlebsku“. Při té příležitosti vystoupil v Doudlebech také Blaťácký soubor a Olzstýn z Polska.

V průběhu osmdesátých let se i ti nejmenší začali u nás učit doudlebským tancům, děti tehdy vedla paní učitelka Hana Bohdalová. Dětský soubor Doudlebánek byl obnoven v roce 1997, jeho současnou vedoucí je Barbora Chadtová.

Po roce 1989 jsme vycestovali i za hranice naší vlasti. Několikrát do Rakouska; jenom s doudlebskými dožínkami jsme byli ve Vídni už třikrát. V dubnu 2002 vystoupil Doudleban i ve Francii.

Koncem devadesátých let se Doudleban podílel na natáčení hned několika propagačních filmů: S Budvarkou v Pomalší, Příběh psaný řekou, Krajem kalicha a na dokumentu o hudebním skladateli Vítězslavu Novákovi. Naposled pak v letech 2001/2002 na filmu Doudlebské stráně, který mapuje život v obci během jednoho roku.

Akce pořádané souborem

Štěpánskou zábavu organizoval soubor prvně v roce 1959. Počátkem šedesátých let sice převzala patronát nad ní místní myslivecká společnost (tzv. Poslední leč), ale v devadesátých letech Doudleban tradici Štěpánské zase obnovil. Zábav a akcí, jež soubor pořádal bylo dříve ještě více. Například v roce 1965 patřil k pořádaným akcím i lednový maškarní ples a taneční zábava na velikonoční neděli.

Pořádání **masopustu** má v Doudlebech pevně zakořeněnou tradici. Růžičkovou koledu již v době před první světovou válkou máme doloženou vyprávěním starých pamětníků. Tehdy bylo u nás zvykem slavit spíše masopustní pondělí a úterý. Společně se slaměnou koledou uspořádal znovu masopust F. M. Čapek v roce 1927. Další písemné doklady o pořádání masopustu chybějí, znovu je doložen v roce 1946 a 1949. Od padesátých let ho soubor pořádá nepřetržitě dodnes. Tradice setkání se slaměnou koledou byla obnovena počátkem devadesátých let.

V roce 1993 natáčela masopust i česká televize, takže se koledníci i masky mohli za týden vidět v pořadu Nedělní ráno. Setkání se slamáky natočeno nebylo, protože televizní technika neobstála před sněhovou fujavicí. Televize a novináři si ostatně nenechají ujít žádný masopust ani Doudlebské dožínky.

Velmi slavné byly **dožínky** pořádané po válce „pod straňanskými sady“ 9. září 1945. Zhlédlo je něco přes tisíc diváků. V následujících letech 1946 a 1947 se přesunuly do Doudleb na mlýnskou stoku.

Před dožínkami v roce 1945 měli všichni plné ruce práce. „Pod sady“ se stavěl parket na tančení, stánky pro občerstvení a jiné atrakce. Místní ženy pekly cukroví a jiné dobroty. Při tom všem se ještě nacvičovaly nové zpěvy, při kterých nám byl velmi nápomocen pan řidič Fráňa.

Již v šest hodin ráno se jezdilo po návsi s lejtami a kropila se silnice, aby se neprášilo. Sluníčko krásně svítilo, domy byly nově obíleny a ozdobeny. Nejlépe byl vyzdoben statek pana Menšíka na straňanské návsi „u Václavů“- statek hospodáře dožínek. Právě tam se ztráceli od rána všichni krojovaní. Doudleby se pomalu plnily lidmi z okolí. Před desátou hodinou se z kostelní věže ozvaly zvony, které volaly na poutní mši. U Václavů se otevřela vrata a z nich vyšel průvod krojované družiny v čele se svým hospodářem do kostela. Po mši se lidé rozešli domů na oběd, ale v jednu hodinu byla opět celá družina na nohou. To již byla vesnice přeplněna lidmi. Ze statku vyjel krásně opentlený vůz i s „nevěstou“, tedy poslední fúrou obilí, která se veze domů z pole. I koně měli slavnostní postroje. Na „nevěště seděla chasa, v ruce opletené kosy, srpy a hrábě. Hospodář poděkoval chasa za přičinlivost a pozval ji na svačinu a obveselení. Družina se přesunula na parket, obecnstvo posedalo na lavičky a mohl začít tanec. Ke čtvrté hodině přijel na dožínky i ministr zemědělství Mayer, který jako vrchní hospodář přivítal přítomné, poděkoval za jejich práci a popřál veselou zábavu. Po šesté hodině se zábava přemístila do obecního hostince ve Straňanech. Dožínky natáčel také státní film.

(Kronika Doudlebské krojové družiny)

Od roku 1948 se bohužel na dožínky chvíli zase jenom vzpomínalo. V roce 1957 je uspořádal svaz žen. Scéna staročeských dožínek a kácení máje byla předvedena před kulturním domem. Pouze posvícenská zábava se konala v roce 1963, protože značná část úrody byla ještě na polích. Zato v následujícím roce se o dožínkách několik desítek lidí do sálu ani nevešlo. Dožínkami bylo oslaveno i dokončení přístavby kulturního domu v roce 1969.

V roce 1981 se Doudleban významně podílel na oslavách 1000 let od první písemné zmínky o Doudlebech. Tenkrát bylo na Čapáku poprvé postaveno přenosné podium zapůjčené v Borovanech. Hlavní den oslav (21. 6.) byl ale poznamenán nepřízní počasí, takže parket nemohl být plně využit. Oslav se účastnil také Úsvit, Bárováček, Bystřinky z Hluboké, Blatácký soubor a Hanák z Troubek nad Bečvou. Pro ty, kteří se do nabitého

sálu nevešli a čekali nespokojeně venku, zatancovaly soubory alespoň část svého programu i za drobného deště.

Dožínková tradice byla velkolepě obnovena v roce 1997. Tehdy se konal první ročník akce nazvané **Doudlebské dožínky**. Scénář se od té doby každý rok pravidelně opakuje. Ze Straňan od Bustů vyjedou vyzdobené žebříňáky tažené koňmi ve svátečních postrojích. Za nimi kráčí členové Doudlebanu, Doudlebánu a pozvaných souborů. V Doudlebech se průvod otočí a zamíří na Čapák. Parket a lavičky tam stavíme totiž každý rok. Počasí se sice občas nevydařilo, ale náladu nám to nezkažilo nikdy. Doudlebské dožínky pořádáme vždy v sobotu před nedělní poutí na svátek Narození Panny Marie (8. 9.). Vždy do obce přilákají mnoho domácích i přespolních diváků.

Na závěr bychom chtěli poděkovat našim zakladatelům, vedoucím, muzikantům, bývalým členům a všem lidem, kteří se na činnosti souboru jakkoliv přičinili. Za šedesát let existence prošla souborem pěkná řádka tanečnicků několika generací. Doudleban získal v kraji velkou oblibu a vystoupení jsou vždy přijímána s potleskem. Přáli bychom si, aby soubor dále vzkvétal a v roce 2043 mohl oslavit jubileum stoleté. Ještě jednou děkujeme nejen všem výše jmenovaným, ale i těm, kteří zde jmenováni nejsou.

Národopisný soubor Doudleban, květen 2013.

Prameny:

Pamětní kniha obce Doudleby

Vojtěch Beran, Kronika Doudlebské krojové družiny

Zápisy ze schůzí Ochotnického spolku Doudleban a krojové družiny

Dodatek: Doudleban v Albrechtsbergu

Víte co je to Schmankerlfest? Na pozvánce byl překlad, že se jedná o slavnost chuťovek. Rádi jsme tedy přijali pozvání do Albrechtsbergu na tuto slavnost. Sice nám trochu vadilo brzké ranní vstávání, ale co bychom pro přátele neudělali. A obyvatelé Albrechtsbergu už za své přátele můžeme pokládat, protože se více než pět let celkem pravidelně potkáváme.

Do Albrechtsbergu jsme přijeli právě včas na zahájení mše, které se většina členů souboru zúčastnila. A nikdo nelitoval – zpěv australského souboru Canterbury College Cantabile – Choir neměl chybu. A po mši následovalo kolečko po jednotlivých stanovištích rozmístěných v okolí náměstí. Tady byly k mání takové místní speciality jako třeba ohnivě placky nebo šišky s mákem, knedlíky se škvarkovou nebo masovou náplní, makové vdolky, kardinálské řezy a další dobrůtky. Takže ne slavnost chuťovek, ale přímo festival dobrého jídla a pití. Ale ještě chvíli muselo jídlo počkat.

Kapela vyhrávala již od rána a ve 13.30 hodin začal další kulturní program, na kterém vystoupily místní soubory dětí i dospělých a půlhodinový program si připravil i soubor Doudleban. Díky častému potlesku se tento čas ještě prodloužil, ale navzdory velkému horku nikdo neodešel a členové souboru byli ještě dlouho oslovováni diváky a chváleni za krásné vystoupení. A teď už přišel čas na ochutnávání. Ale nejen na ochutnávky, ale i focení a překládání receptů.

A až si u nedělní kávy budu pochutnávat na zákusku podle albrechtsberského receptu určitě si na tento den vzpomenu a budu se těšit na další setkání s přáteli z Albrechtsbergu.

Mirka Dürnfelderová